

ΙΩΑΝΝΗΣ Θ. ΜΠΑΚΑΣ

ΣΧΟΛΙΑ ΣΕ ΟΝΟΜΑΤΑ ΚΛΗΡΙΚΩΝ ΤΩΝ ΣΕΡΡΩΝ
ΑΠΟ ΚΑΤΑΛΟΓΟ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΤΟΥ
1828 ΚΑΙ ΑΓΝΩΣΤΗ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΣΕΡΡΑΙΟΥ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΙΩΣΗΦ. ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Στο έργο του Γ. Γ. Βρεδώβ, *Συνοπτική Γενική Ιστορία τῶν ἀξιολογωτέρων συμβεβηκότων τοῦ κόσμου εἰς χρῆσιν τῶν κοινῶν σχολείων*, το οποίο μεταφράστηκε από τον Ιωάννη Σκαρλάτο και εκδόθηκε από το «Νεοσύστατο Τυπογραφείο του Βουκουρεστίου, το 1828, περιλαμβάνεται εκτενής κατάλογος συνδρομητῶν εκ Σερρών, ο οποίος περιέχει πολλά ονόματα κληρικών και επιφανῶν λαϊκῶν της πόλης, διδασκάλων, εμπόρων, ιατρῶν¹. Η σπουδαιότητα του καταλόγου αυτού, καθώς και ομοίων καταλόγων είναι προφανής, καθώς εμπλουτίζονται οι γνώσεις μας σχετικά με τους ανθρώπους που κατοικούσαν στις Σέρρες και την προέλευσή τους, την ιδιότητά τους, τους συγγενικούς τους δεσμούς, τη σχέση τους με την παιδεία και τον τόπο και πολλά άλλα². Αντλούμε συνεπῶς πληροφορίες για την εκκλησιαστική, πνευματική, κοινωνική και οικονομική ιστορία των Σερρών, ενός τόπου ο οποίος, κατά τον 18^ο και 19^ο αἰῶνα, διακρίνεται για την έντονη δραστηριότητά του σε ὅλους τους παραπάνω τομείς.

Στον προαναφερθέντα κατάλογο αναφέρονται αρκετά ονόματα κληρικών οι οποίοι βρίσκονται στις Σέρρες την εποχή της συγκέντρωσης των συνδρομῶν για την έκδοση του παραπάνω έργου. Ιδιαίτερο

---

1. Τον κατάλογο αυτό, τον οποίο εἶχα υπόψη μου ἀπὸ το 1993, τον δημοσίευσε ο Ε. Βαχάρογλου στο ἄρθρο του, «Σερραῖοι φιλόμουσοι συνδρομητῆς σε ἐλληνικά βιβλία των ἐτῶν 1800-1912» [*Σερραῖκά Χρονικά* 15 (Αθήνα, 2004) 135-224] μαζί με ἄλλους καταλόγους Σερραίων συνδρομητῶν, οι οποίοι συμβάλλουν σημαντικά στην ιστορία της πόλης κατά τον 19^ο αἰῶνα. Εδῶ γίνεται προσπάθεια να εντοπιστοῦν τα στοιχεία ἐκεῖνα που ἀφοροῦν την ἐκκλησιαστική ιστορία και ζωή της πόλης

2. Αθ. Καραθανάσης, *Θεσσαλονίκη και Μακεδονικά*, τ. 1, Θεσ/νίκη²2005, σ. 75-122.

ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι ιδιότητες των αναφερομένων κληρικών, ο τόπος καταγωγής τους αλλά και ο λόγος της παρουσίας τους στις Σέρρες αλλά και η σύγκριση που μπορεί να γίνει με άλλους καταλόγους της ίδιας σχεδόν χρονικής περιόδου. Εντυπωσιακό επίσης είναι ότι, την εποχή αυτή, η πόλη των Σερρών συγκεντρώνει πλήθος κληρικών από πολλά και διάφορα μέρη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας³.

Ο κατάλογος των κληρικών συνδρομητών του 1828 έχει ως εξής⁴:

Οί ἐν Σέρροις

Ὁ Πανιερώτατος καὶ Ἐλλογιμ: Μητροπολίτης Σερρών κύριος Πορφύριος Λέσβιος⁵.

Ὁ Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιδιάκονος τοῦ ἁγίου Σερρών κύριος Ἰωακείμ⁶.

Ὁ Ἐλλογιμώτατος Κ. Δημήτριος Ἀργυρίου Γραμματικός τῆς Μητροπόλεως⁷.

Ὁ Λογιώτατος Κ. Ἰω. Φωτιάδης, ὁ τοῦ ἁγ. Σερρών Ἀντάδελφος.

Ὁ Πανοσιολογιώτατος Πρωτοσύγγελος τοῦ ἁγίου Τάφου κύριος Στέφανος Λέσβιος⁸.

Ὁ Πανοσιοελλογιμώτατος Πρωτοσύγγελος σιναΐτης Κ. Σεραφεῖμ Κρηῆς⁹.

---

3. Στον κατάλογο τον οποίο δημοσίευσε ο Ι. Βασδραβέλλης [«Διάφοροι οικογένειαι των Σερρών, Μελενίκου και Μοναστηρίου Ρίλας κατά το έτος 1824», *Μακεδονικά* 7 (1966-1967) 369-373] και τον αναδημοσιεύει σε υποσημείωση ο Ε. Βαχάρογλου (σ. 163-164), συναντούμε στις Σέρρες κληρικούς προερχόμενους από διάφορες περιοχές του ελληνικού χώρου, όπως: Αθήνα, Κύπρο, Κρήτη, Γανόχωρα Θράκης, Ιωάννινα, Μέτσοβο, Ίμβρο, Ζάροχο Θεσσαλίας, Αμοργό, Βέροια, Παλαιοχώρι Χαλκιδικής κ.ά.

4. Διατηρήθηκε η ορθογραφία και η μορφή του κειμένου.

5. Μητροπολίτης Σερρών 1824-1829. Ο μητροπολίτης Πορφύριος Φωτιάδης, από τον Μανταμάδο της Λέσβου, κατά τον απαγχονισμό του Πατριάρχη Γρηγορίου Ε΄ υπηρέτούσε ως Πρωτοσύγγελος του Οικουμενικού Πατριαρχείου.

6. Στον κατάλογο του Βασδραβέλλη (σ. 370) ο αρχιδιάκονος Ιωακείμ αναγράφεται ως καταγόμενος από τα Γανόχωρα της Ανατολικής Θράκης. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι και ο προηγούμενος μητροπολίτης Σερρών Χρύσανθος (1811-1824) είχε επίσης ιεροδιάκονο από τα Γανόχωρα, τον Πανάρετο, όπως διαπιστώνεται σε κατάλογο συνδρομητών του 1813 και 1817 (Αθ. Καραθανάσης, σ. 98, 113).

7. Στον κατάλογο του Βασδραβέλλη (σ. 370) φαίνεται ξεκάθαρα ότι πρόκειται για τον γιο του διδασκάλου της σχολής των Σερρών Αργυρίου Παπαρίζου εκ Σιατίστης.

8. Αναφέρεται και σε κατάλογο συνδρομητών του 1836 (Ε. Βαχάρογλου, σ. 167). Σε κατάλογο του 1842 αναφέρεται ο αγιοταφίτης αρχιμανδρίτης Αθανάσιος (Ε. Βαχάρογλου, σ. 172) γεγονός που φανερώνει μια συνεχή παρουσία αγιοταφιτών πατέρων στις Σέρρες, τουλάχιστον κατά το πρώτο μισό του 19ου αιώνα, χωρίς ωστόσο να γνωρίζουμε κάτι για την ύπαρξη αγιοταφικού μετοχίου στην πόλη.

9. Η Μονή Σινά διατηρούσε μέσα στην πόλη σημαντικό μετόχι, με ναό του Αγίου Νικολάου και σημαντική ακίνητη περιουσία, σε κτίρια και δωμάτια, από το οποίο ολόκληρη η συνοικία πήρε το όνομά της «Σιναΐτικα»: Τὸ ἐν τῷ παλαιῷ νοσοκομείῳ κείμενον ναΐδιον τοῦ ἁγίου Νικολάου... πωληθὲν εἰς τοὺς Σιναΐτας (βλ. Π. Παπαγεωργίου,

Ὁ Πανοσιομουσικοελλογιμώτατος Προηγούμενος τῆς Ἱερᾶς καὶ μεγίστης Λαύρας, Κ. Γαβριήλ¹⁰.

Ὁ Πανοσιομουσικοελλογιμώτατος Προηγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Κουτλουμουσίου κ. Ἀγάπιος¹¹ ἐκ τῆς Μονῆς Ῥήλας.

Ὁ τοῦ Σεβασμιωτάτου Σκευοφύλακος κυρίου Ἰωσήφ¹² μαθητῆς, ὁ κύριος Χρῦσανθος ὁ Ἱεροελλογιμώτατος καὶ μουσικός.

Ὁ Ἱερολογιώτατος Ἱεροδιάκονος μουσικός καὶ μαθητῆς τοῦ σεβασμιωτάτου ἐπιτρόπου κυρίου Θεοδοσίου¹³.

Ὁ Ὀσιολογιώτατος κύριος Ἰγνάτιος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Κοσιφοίνισσης, ὡσαύτως μαθητῆς αὐτοῦ.

Ὁ Πανοσιώτατος Καθηγούμενος κύριος Ἀκάκιος¹⁴.

Αἱ Σέρραι καὶ τὰ προάστεια τὰ περὶ τὰ Σέρρας καὶ ἡ Μονὴ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, Θεσσαλονίκη ²1988, σ. 31). Ο πρωτοσύγκελος Σεραφεῖμ Σιναΐτης αναφέρεται καὶ σὲ κατάλογο συνδρομητῶν ἐκ Σερρών τοῦ 1836 (Ε. Βαχάρογλου, σ. 167). Ἡ παρουσία τῶν Σιναΐτῶν πατέρων δικαιολογεῖται πέρα ἀπὸ τὴν ὑπαρξὴ αξιόλογου μετοχίου στὴν πόλη καὶ ἀπὸ τὴν ὑπαρξὴ πολλῶν ἄλλων στὴν ευρύτερη περιφέρεια (Αλιστράτη, Μελένικο, Σιτοχώρι, Νιγρίτα). Σὲ κατάλογο συνδρομητῶν τοῦ 1813 ἀναφέρεται ἡ παρουσία στὴν πόλιν τοῦ πρωτοσυγγέλου Σιναΐτη Κοσμᾶ (Αθ. Καραθανάσης, σ. 98).

10. Ἡ Μονὴ Μεγίστης Λαύρας διατηροῦσε μετόχι στὸ κέντρο τῶν Σερρῶν με ναὸ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, πιθανότατα τοῦ Ἀθωνίτου, καθὼς ὁ Π. Παπαγεωργίου (σ. 31) σημειώνει ὅτι ὁ Κώδικας τῆς μητρόπολης Σερρῶν ἀνέφερε γιὰ τὸ ναὸ: ... *τῷ ὅσῳ πατρὶ ἡμῶν Ἀθανασίῳ*... Τὸ μετόχι αὐτὸ πρέπει νὰ ἦταν ἀπὸ τὰ σημαντικότερα ποὺ διέθετε ἡ Μονή, καθὼς σὲ Συνοδικὸ Γράμμα τοῦ πατριάρχου Νεοφύτου Ζ', τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1789, ἀναφέρεται ὅτι ἡ Μεγίστη Λαύρα εἶχε αποφασίσει νὰ πουλήσει, μαζί με ἄλλα, καὶ τὰ ἀσημικά του μετοχίου αὐτοῦ γιὰ τὴν κάλυψη τῶν χρεῶν τῆς [βλ. Χ. Γάσπαρης, «*Αρχεῖο Πρωτάτου. Επιτομὲς μεταβυζαντινῶν εγγράφων*», *Αθωνικά Σύμμεικτα* 2 (1991) 70].

11. Ἐπιστάτης τὴν περίοδο 1794-1795 καὶ ἐπίτροπος τῆς μονῆς Κουτλουμουσίου τοῦ 1791 [βλ. Χ. Γάσπαρης, σ. 75-77, 84-86]. Ἡ μονὴ Κουτλουμουσίου κατεῖχε, ἕως τοῦ 1913, στὸ κέντρο τῶν Σερρῶν ἀξιόλογο μετόχι με ναὸ τῆς Θεοτόκου Ἐλεούσης (Π. Παπαγεωργίου, σ. 32), καθὼς καὶ πλῆθος καταστημάτων καὶ οἰκιῶν γύρω ἀπὸ αὐτὸ, σχηματίζοντας μιὰ ἰδιότυπη μοναστηριακὴ καὶ πατριαρχικὴ ἐνορία. Ὁ προηγούμενος Ἀγάπιος ἀναφέρεται καὶ στὸν κατάλογο τοῦ Βασδραβέλλι, τοῦ 1824 (σ. 370).

12. Τὸ ὄνομα Ἰωσήφ ἀπαντᾶται, κατὰ τὴν ἐποχὴ αὐτή, πολὺ συχνά στὴν πόλιν. Ὡστόσο, πιθανότατα δὲν πρόκειται γιὰ τὸ Σερραῖο μητροπολίτη Ἰμβρου Ἰωσήφ, ὁ ποῖος ἐφυγε ἀπὸ τὴν πατρίδα τοῦ τοῦ 1824, ἀκολουθώντας τὸν Πατριάρχου Χρῦσανθο, τὸν ἀπὸ Σερρῶν, στὴν Κωνσταντινούπολη.

13. Πιθανότατα πρόκειται γιὰ τὸν πρωτοσύγκελο Θεοδόσιο Κουτλουμουσιανὸ ὁ ποῖος, στὶς 24 Φεβρουαρίου 1832, ἀφιέρωσε τὴν εἰκόνα τῆς Παγαγιάς τῆς Ἐλεούσης στὸ ομώνυμο Κουτλουμουσιανὸ μετόχι τῶν Σερρῶν (βλ. Σ. Πασχαλίδης, «*Μητρόπολη Σερρῶν καὶ Νιγρίτης*», *Τὰ μοναστήρια τῆς Μακεδονίας, Ἀ' Ανατολικὴ Μακεδονία, Θεσσαλονίκη* 1996, σ. 314). Στὴν περίπτωση αὐτή, ὅπως καὶ στὴν προηγούμενη τοῦ Χρυσάνθου, με τὸν ὄρο «*μαθητῆς*» ἐννοεῖται πιθανότατα ὁ υποτακτικός.

14. Ἡγούμενος τῆς Πατριαρχικῆς Μονῆς Εἰκοσιφοίνισσης Παγγαίου (1828, 1830-1832, 1835-1836, 1840-1841) (βλ. Σ. Πασχαλίδης, «*Μητρόπολη Δράμας*», σ. 97). Ὁ Σερραῖος στὴν καταγωγὴ Ἀκάκιος, ὡς προηγούμενος, ἀνακαίνισε, τὸ 1836, τὸ ναὸ τῆς Λιόκαλης μετοχίου, ἕως σήμερα, τῆς Εἰκοσιφοίνισσας καὶ οἰκοδόμησε ἐπίσης σὲ αὐτὸ

- Ὁ Πανοσιολογιώτατος κύριος Πολύκαρπος.
Ὁ κύριος Ἀνδρόνικος ὁ καὶ Μουσικὸς.
Ὁ Πανοσιώτατος κύριος Ἰωσήφ¹⁵.
Ὁ Πανοσιολογιώτατος κύριος Ἰερεμίας, ὁ καὶ μουσικὸς.
Ὁ Πανοσιώτατος κύριος Ἰερόθεος.
Ὁ Ἱερολογιώτατος Ἱεροδιάκονος κύριος Ἀμβρόσιος¹⁶.
Ὁ Πανοσιώτατος Ἱερομόναχος κύριος Σάββας τῆς τῶν Σερόων
Ἱεράς Μονῆς τοῦ ἁγίου Προδρόμου¹⁷.
Ὁ Κύριος Χρῦσανθος.
Ὁ ἐν Πνευματικοῖς κύριος Γεράσιμος, ὁ ἐκ τῆς Ἱεράς Μονῆς τοῦ ἐν
Ὀλύμπῳ ὁσίου καὶ Πατρὸς ἡμῶν Διονυσίου.
Ὁ Πνευματικὸς κύριος Χρῦσανθος κύπριος, ὁ ἐκ τῆς ἱεράς Μονῆς
τοῦ Κύκκου¹⁸...
Ὁ Πανοσιοελλογιμώτατος κύριος Ἰερόθεος¹⁹...
Ὁ ὀσιοελλογιμώτατος κύριος Μιχαὴλ Κοῦρ²⁰.

τιάντα περίπου δωμάτια (Σ. Πασχαλίδης, σ. 109).

15. Βλ. σημείωση 12.

16. Στον κατάλογο του Βασδραβέλλι (σ. 370) αναφέρονται δύο μοναχοί με το όνομα «Αμβρόσιος», ο ένας από την Κρήτη και ο δεύτερος από τα Ιωάννινα.

17. Πρόκειται πιθανότατα για τον κατοπινό ηγούμενο του Προδρόμου Σάββα (1837-1840 και 1861-1865) από το χωριό Τσερπίστα (σημ. Τερπνή) της Νιγρίτας (βλ. Σ. Πασχαλίδης, «Μητρόπολη Σερρών και Νιγρίτης», σ. 395).

18. Η μονή του Κύκκου διέθετε μετόχι στις Σέρρες, κατά τον 19^ο αιώνα [βλ. Κ. Κοκκινόφτας, «Η πνευματική και εθνική προσφορά της Ιεράς Μονῆς Κύκκου ανά τους αιώνες», *Ενατενίσεις* 18 (Σεπτ.-Οκτ. 2012) 90]. Στον κατάλογο των συνδρομητών του 1824 (Ι. Βασδραβέλλι, σ. 370) αναφέρεται η παρουσία του Μελετίου Κυρκότη, πνευματικού των Σερρών. Επίσης, σε καταλόγους συνδρομητών του 1842, του 1847 και του 1851 (Ε. Βαχάρογλου, σ. 173, 174, 176) σημειώνεται ότι ως Σακελλάριος της μητρόπολης Σερρών υπηρετεί ο Κύπριος Λεόντιος. Ο ίδιος πρέπει να είναι και στον κατάλογο του Βασδραβέλλι, του 1824 (σ. 371), ως «Χατζηλεόντιος εκ Κύπρου», με την ιδιότητα του νομοφύλακα της μητρόπολης Σερρών. Η συνεχής παρουσία Κυπρίων κληρικών στις Σέρρες συνεχίζεται με την παρουσία του Κυπρίου επισκόπου Δαφνουσίας Χαρίτωνα, ο οποίος διέμενε στην πόλη, πέθανε το 1872 και θάφτηκε στον αυλόγυρο του ναού των Αγίων Θεοδώρων [Χ. Βουργουτζίδης, «Ο επίσκοπος Δαφνουσίας Χαρίτων και ο ηγούμενος της μονῆς του Τιμίου Προδρόμου Σερρών Θεοδόσιος Λαζάρου», *Σεραϊκά Ανάλεκτα* 4 (Σέρρες, 2006) 47-55]. Σε καταλόγους συνδρομητών του 1851 (Ε. Βαχάρογλου, σ. 176, 177) ο επίσκοπος Δαφνουσίας Χαρίτων εμφανίζεται ως αντιπρόσωπος του μητροπολίτη Σερρών Ιακώβου του Πατιύου. Η ταυτόχρονη παρουσία δύο Κυπρίων κληρικών (Λεόντιος και Χαρίτων) σε θέσεις ευθύνης στις Σέρρες (Σακελλίων και αντιπρόσωπος μητροπολίτη) αποδεικνύουν και την πιθανή σχέση τους με τον τότε μητροπολίτη Σερρών Ιακώβο (1846-1860).

19. Εμφανίζεται και στον κατάλογο του Βασδραβέλλι (σ. 371) ως μαθητής του Αργυρίου Παπαρίζου στη σχολή των Σερρών.

20. Στον κατάλογο δεν αναφέρεται τυχόν σχέση του με τον προαναφερθέντα πρωτοσύγκελο Σεραφεμί Σιναΐτη εκ Κρήτης, καθώς και με τον μετόχι του Σινά στις Σέρρες.

Σε κατάλογο των συνδρομητών στο «Ειρομολόγιον σύντομον» του Πέτρου Πρωτοψάλτου Βυζαντίου, με έτος έκδοσης το 1825, συναντούμε το όνομα του Σερραίου μητροπολίτη Ιωσήφ²¹ στους συνδρομητές εκ Κωνσταντινουπόλεως: *Ο Πανοσιώτατος Κύριε Ιωσήφ, από Σέρρας, Σύγγελος του Παναγιωτάτου Δεσπότη*²². Από τον παραπάνω κατάλογο επιβεβαιώνουμε ότι ο Ιωσήφ²³ ακολούθησε στην Κωνσταντινούπολη τον Οικουμενικό Πατριάρχη Χρυσάνθο (1824-1826), τον από Σερρών, υπηρετώντας κοντά του για ένα σχεδόν έτος, ως Μέγας Πρωτοσύγκελος του Οικουμενικού Πατριαρχείου, πριν εκλεγεί μητροπολίτης Ίμβρου, το 1825²⁴.

Ο Ιωσήφ, ως πρώην μητροπολίτης Βάρνης, μετά την παραίτησή του και από τη μητρόπολη Βιδύνης -την μετάθεση την οποία δεν είχε αποδεχθεί (Νοέμβριος 1846)- αποσύρθηκε στο Άγιο Όρος, όπου εφησύχασε στη Μονή Βατοπαιδίου, από το 1854 έως το 1864, πιθανή ημερομηνία

Ωστόσο, είναι πιθανό να πρόκειται επίσης για Σιναίτη. Ως ιερομόναχος Μιχαήλος Κρης αναφέρεται και στον κατάλογο του 1824 (Ι. Βασδραβέλης, σ. 370). Στον ίδιο κατάλογο αναφέρεται επίσης και η παρουσία στις Σέρρες του κρητικού μοναχού Αμβροσίου.

21. Το 1992, ο Κ. Θεοδορίδης [«Ιωσήφ ένας Σερραίος Μητροπολίτης στην Ίμβρο, τη Βάρνα το πρώτο μισό του 19^{ου} αιώνα», *Σερραϊκά Ανάλεκτα* 1 (1992) 117] δημοσίευε το προδρομικό, όπως το ονόμασε, σημειώμά του σχετικά με το, Σερραίο στην καταγωγή, μητροπολίτη Ίμβρου (1825-1835) και στη συνέχεια Βάρνης (1835/36-1846) Ιωσήφ.

22. Ε. Βαχάρογλου, σ. 161. Στον κατάλογο συνδρομητών του Βασδραβέλη (σ. 371) συναντούμε ως μαθητή της Σχολής Σερρών, το Δημήτριο, αδελφό του μητροπολίτη Ιωσήφ (Ίμβρου τότε). Από την αναφορά του καταλόγου του Βασδραβέλη, το 1824 (σ. 369) είναι λανθασμένη, γεγονός που πιθανολογείται και στην υποσημείωση 2 του Βασδραβέλη, αλλά και στη διαπίστωση του Βαχάρογλου (σ. 163, υποσημείωση 20). Ο Ιωσήφ χειροτονήθηκε μητροπολίτης Ίμβρου το 1825, οπότε δεν θα μπορούσε να αναφέρεται έτσι ένα χρόνο πριν, το 1824. Επίσης, στον κατάλογο του Βασδραβέλη (σ. 370) αναφέρεται ως συνδρομητής εκ Σερρών και ο «Παναγιώτατος μητροπολίτης Νύσσης Κύριος Ιωσήφ», δεύτερος μετά το μητροπολίτη Σερρών Πορφύριο. Ως Νύσσης, ο Ιωσήφ εξελέγη, τον Οκτώβριο του 1826, έχοντας διατελέσει προηγουμένως μητροπολίτης Βιζύης (1826) και επίσκοπος Ελευθερουπόλεως (1814-1826) [Κ. Καλλιανός, «Συμβολή στην ιστορία των μητροπόλεων Εφέσου και Νύσσης κατά τον 19^ο αιώνα», *Μακεδονικά* 35 (2005-2006) 226-228]. Παρέμεινε δε ως μητροπολίτης Νύσσης έως το Σεπτέμβριο του 1833, οπότε και παραιτήθηκε (Κ. Καλλιανός, σ. 229). Συνεπώς, ο κατάλογος του Βασδραβέλη δεν μπορεί να είναι προγενέστερος του 1826. Για τον προαναφερθέντα Ιωσήφ, ως επίσκοπο Ελευθερουπόλεως, αναφέρει ο Π. Παπαγεωργίου (σ. 54) ότι υπέγραψε στον Κώδικα της μητρόπολης Σερρών στις 8 Ιανουαρίου του 1815.

23. Ο Ιωσήφ καταγόταν από τα γειτονικά στην πόλη χωριά (βλ. Ιω. Μπάκας, «Σερραίοι Μητροπολίτες και κληρικοί στη Νοτιοανατολική Ευρώπη κατά τον 19^ο αιώνα», *Ο κόσμος της Ορθοδοξίας στο παρελθόν και στο παρόν*, Θεσ/νίκη 2006, σ. 350).

24. Κ. Θεοδορίδης, σ. 115.

θανάτου του²⁵. Δεν γνωρίζουμε εάν προϋπήρχε κάποια σχέση μεταξύ της μονής Βατοπαιδίου και του μητροπολίτη Ιωσήφ. Ωστόσο, η δραστηριότητα του Ιωσήφ για την ανάπτυξη της ελληνικής παιδείας στην επαρχία Βάρνης, κατά την αρχιερατεία του εκεί, και το ιδιαίτερο ενδιαφέρον της Μονής Βατοπαιδίου για την ενίσχυση κάθε προσπάθειας ανάπτυξης της ελληνικής εκπαίδευσης, ίσως να δημιούργησε μια επιπλέον σχέση μεταξύ τους.

Ο Γέρον Δανιήλ ο Κατουνακιώτης (+1929) αναφέροντας τη θαυμαστή ανεύρεση και ανακομιδή του λειψάνου του αγίου Ευδοκίμου του Βατοπαιδινού, το 1840, σημειώνει: *Ἦσαν δὲ οἱ αὐτοπται οὗτοι, ὁ Ἰάκωβος ὁ Σμιπζής, ὁ Γρηγοράκης ὁ ψάλτης καὶ ὁ Διάκο-Δανιήλ ἐξ Ἱερισσοῦ, οἵτινες μοι διηγοῦντο πολλάκις τὰ τῆς ἐν λόγῳ ἀνακομιδῆς. Τότε παρήσαν καὶ τρεῖς Ἀρχιερεῖς, ὁ πρῶν Βάρνης Ἰωσήφ, ὁ Ἀδριανουπόλεως (Γρηγόριος) καὶ ὁ Χρῦσανθος (πρῶν) Σμύρνης*²⁶. Ωστόσο, η παρουσία του Ιωσήφ στο γεγονός δεν φαίνεται πιθανή, καθώς το 1840 ο Ιωσήφ ήταν εν ενεργεία μητροπολίτης Βάρνης και όχι εφησυχάζων, όπως παρουσιάζεται στην παραπάνω σημείωση.

Ερευνώντας, πριν από χρόνια, στο αρχείο της Ιεράς Μονής Βατοπαιδίου και συζητώντας με τον αρχειοφύλακα π. Ιωσήφ, μου ανέφερε την ύπαρξη αδημοσίευτης φωτογραφίας του ως άνω Σερραίου ιεράρχη, με χειρόγραφη σημείωση πάνω της: «πρῶν Βάρνης Ἰωσήφ Βατοπαιδινός, 1860»²⁷.

Ο μητροπολίτης Ιωσήφ απεικονίζεται γέροντας, καθιστός, κρατώντας στο ένα χέρι του τη ράβδο και στο άλλο τυλιγμένο έγγραφο, πιθανώς δίπλωμα ή αναμνηστικό κάποιου σημαντικού γεγονότος. Από την ως τώρα γνωστή βιβλιογραφία, για το μητροπολίτη πρῶν Βάρνης Ιωσήφ, γνωρίζουμε ότι στις 23 Απριλίου 1860 συμμετείχε σε εγκαίνια ναού στο Ρωσικό Κονάκι των Καρυών, όπου μάλιστα υπογράφει σε αντιμῆνσιο²⁸. Πιθανότατα η φωτογραφία να αποτελεί αναμνηστικό του παραπάνω γεγονότος.

---

25. Ιω. Μπάκας, σ. 352.

26. Γ. Μαρτζέλος, «Οι άγιοι της Μονής», *Ι. Μ. Μ. Βατοπαιδίου. Παράδοση-Ιστορία-Τέχνη*, Άγιον Όρος 1996, σ. 112.

27. Ευχαριστώ την Ιερά Μονή Βατοπαιδίου και τον Καθηγούμενό της π. Εφραίμ για την παραχώρηση αντιγράφου της φωτογραφίας αυτής.

28. Κ. Θεοδωρίδης, σ. 116.

